

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ**

(Суми, 21-22 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

видимим, а по-друге, спонукає адресата задуматися про можливу небезпеку, яка чекає на нього при скоєнні дії.

1. The Cambridge Encyclopedia of Language, 2003. – 506 p.
2. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту / І. М. Кочан. – Київ: Знання, 2008. – 423 с
3. Олійник О. Ю. Термінологія опису мовного ландшафту у вітчизняному та за рубіжним мовознавстві / О. Ю. Олійник // Термінологічний вісник. – 2013. – №2. – С. 150–153.
4. Euporsdottir K. Public and State Building Signs [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.smashingmagazine.com/public-and-state-building-signs-part-1>.
5. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ПОТВОРНІСТЬ НА МАТЕРІАЛАХ НІМЕЦЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Бондарєва О. М., студ. гр. ПР-21,
(Сумський державний університет)
Дегтярьова Л. І., ст. викладач кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Концепт, як результат когнітивної діяльності людини, є абстрактним семантичним утворенням, саме тому необхідно співвідносити його зі словом, яке, як елемент мови, може бути частиною синонімічного ряду. Концепт ПОТВОРНІСТЬ є ментальним утворенням з лінгвокультурною експресивно маркованою лексикою. Завдяки конотації з'являються додаткові семантичні та стилістичні елементи, які пов'язані з основним значенням у свідомості носіїв мови: «Различают две картины мира – концептуальную и языковую. Концептуальная картина мира представляется богаче языковой, поскольку в ее формировании, как полагают, функционируют различные типы мышления. Несмотря на различия, обе картины мира между собой связаны: язык исполняет роль средства общения именно благодаря тому, что он объясняет содержание концептуальной картины мира и обозначает её посредством создания слов и средств связи между словами и предложениями» [1, 34]. Суть концепту

ПОТВОРНІСТЬ у нашому дослідженні складають лексико-семантичні поля англійської лексеми *nasty*, німецької лексеми *hässlich*, української лексеми *потворний*, які означають щось непривабливе, потворне, що викликає негативні емоції; це може бути як жахлива погода, так і людина з потворною душею, яка порушує моральні норми та принципи. Одиниці лексико-семантичного поля можуть співвідноситися одна з іншою за інтегрально-диференціальними ознаками в своїх значеннях, оскільки це дає можливість їх поєднати та розрізнити їх в межах одного семантичного поля [2]. Семантичне поле звужується до синонімічного ряду, що більш детально розкриває концепт. Синонімічний ряд з домінантою *hässlich/gehässig* – *hateful* – *ненависний* може бути уніфікований по таким категоріям: *unschön* – *bad* – *негарний*, *unangenehm* – *unpleasant* – *неприємний*, *garstig* – *loathsome* – *гидкий*, *grotesk* – *comical* – *чудернацький*, *fad* – *obscene* – *наскудний*, *grauenhaft* – *terrible* – *страшний*, *regnerisch* – *rainclouds* – *дощовитий*, *sehr schlecht* – *very bad* – *дуже поганий*, *geschmacklos* – *tasteless* – *позбавлений смаку*, *entstellt* – *anomalous* – *спотворений*, *furchtbar* – *horrible* – *жахливий*, *gemein* – *vulgär* – *вульгарний*, *taktlos* – *tactless* – *нетактовний*, *ungünstig* – *unfavourable* – *несприятливий*, *Ekel erregend* – *luscious* – *нудотний*, *kitschig* – *bungled* – *халтурний*, *inattraktiv* – *unattractive* – *непривабливий*, *abschreckend* – *monstrous* – *страшаючий*, *verabscheut* – *disgusting* – *відразливий*. Аналізуючи асоціативне поле лексеми *потворний* ми уточнюємо його початкові символи та визначаємо повну сукупність значень. Через імплікацію первинного значення досліджуються нові денотативно-образні значення з конотативними ознаками в художньому дискурсі.

Потворність – естетична категорія, яка позначає ту грань естетичного освоєння світу, що породжене сприйняттям предметів, явищ об'єктивної дійсності, суспільних подій, вчинків людей і не відповідає естетичному ідеалові людини, має негативне значення для неї, суспільне загалом. Потворне – це антипод прекрасного і величного. Поняття потворність, як і краса, є відносним, оскільки те, що може бути красивим для однієї людини – може бути потворним для іншої. Якщо порівняти, наприклад, єгипетську царицю з білявою дівчиною, яка вважалася ідеалом краси епохи Відродження, то її вважали б потворною. А жіночна тендітна дівчина епохи Просвітництва вважалася б потворною під час Другої Світової війни, оскільки тоді каноном краси вважали худорляву жінку, яка вимушена була тяжко працювати на заводі [3]. У 21 столітті, як і раніше, потворними вважаються такі душевні якості, як заздрість, ненависть,

злість, жадібність та ін. На зовнішні ознаки звертається увага в останню чергу. Потворність була довгий час темою табу в літературі. Одним з перших письменників, який описав потворність в образі Цахеса, що був почварний не лише ззовні, а й всередині, і навіть дар феї не зміг змінити його на краще став Е. Т. А. Гофман. В українській мові потворним може вважатися лінива людина, неохайна, не працююча. Це виражається не лише в українських літературних творах, а й в, прислів'ях та приказках. Приказка *чоловік, як кисіль з молоком, та ще й обсипаний табаком* опосередковано зображає несимпатичну, неохайну людину. Л. Фейхтвангер у своєму творі „Die häßliche Herzogin“ показує, що через потворну зовнішність головної героїні Маргарити Маульташ люди не помічали краси її душі, освіченості, натхненності у бажанні зробити все для процвітання своєї країни. Не тільки зовнішність людини може бути неприємною, огидними також можуть бути вади характеру, погода, одяг, макіяж, зачіска, звички чи вподобання людини, а поняття *потворність* є відносним, так само як і поняття *краса*, оскільки те, що може бути потворним для однієї людини, може здатися прекрасним для іншої, і навпаки. Концепт ПОТВОРНІСТЬ складається із специфічного каркасу, завдяки якому оточуючі нас дійсність, люди можуть певним чином трансформуватися, категоризуватися та інтерпретуватися у свідомості людини.

1. Дегтярева Л. И. Музыкальные гештальты концепта *schtetl/shtetl* [Текст] / Л. И. Дегтярева // Філологічні трактати. — 2013. — Т.5, №4. — С. 17-35.
2. Дегтярьова Л. І. Пейоративная конотация гештальт-концепта *мыто* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/1136/23456789/310441>
3. Понятие лексико-семантического поля в лингвистике [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://allrefs.net/c15/1e8x5/p1/>
4. Канони краси в різні епохи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ubaradio.com/krasa/12963-ideal-zhinochoi-krazi-v-rizni-epohi.html>
5. Кобяков О. М. Філософія: сім видатних постатей [Текст] : Текст лекцій / О. М. Кобяков. — Суми : СумДУ, 2007. — 201 с.